

НАУКОВА КОМУНІКАЦІЯ ЗДОБУВАЧІВ ТРЕТЬОГО РІВНЯ ОСВІТИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Насакіна Світлана Вікторівна

*кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри суспільно-гуманітарних наук
Одеський державний аграрний університет
м. Одеса, Україна*

Одним з найбільш значних перешкод, з якою стикаються здобувачі третього рівня освіти під час воєнного стану, є обмежений доступ до академічних ресурсів та брак наукової комунікації. Бібліотеки та науково-дослідницькі центри можуть бути закриті або мати обмежений графік роботи, що припиняє доступ до найважливішої наукової літератури. Навіть онлайн-ресурси можуть стати недоступними через відключення світла та Інтернету, що ускладнює здобувачам збір та опрацювання необхідної інформації для виконання дисертаційного дослідження та наукової роботи. Крім того, відсутність швидкісного Інтернету не тільки перешкоджає дослідницькій діяльності, але й ізолює здобувачів від світової академічної спільноти. А саме відсутність наукової комунікації, як на вітчизняних, так і на міжнародних симпозіумах, конгресах, конференціях в умовах воєнного стану є однією із значних проблем для майбутніх дослідників. Згідно дефініції, наукова комунікація – це обмін науковою інформацією (ідеями, знаннями, повідомленнями) між ученими і спеціалістами [1, с. 18]. Наукова комунікація відбувається під час наукових подій у різних форматах. З одного боку, безперечно українська мова для науковців вкрай важлива як засіб комунікації серед своїх колег, так і для спілкування на конференціях з науковою спільнотою. Однак для успішного спілкування недостатньо знати тільки граматичні та лексичні правила, необхідно вміти дискутувати, доводити свою точку зору, володіти певною науковою термінологією. На сьогодні мова розглядається не тільки як основний засіб комунікації, а також як спосіб пізнання цінностей інших культур.

Зазначимо, що написання наукової статті (тез, дисертації, тощо) також є опосередкованою комунікацією, а здатність публікувати дослідження також в міжнародних журналах є одним з ключових факторів для презентації результатів наукових досліджень. Переважна більшість наукових публікацій, журналів і баз даних є англійською мовою, тому без знання англійської мови українські науковці можуть

опинитися в суттєво невідгідному становищі, не маючи повного доступу до останніх досліджень, тенденцій та інновацій у своїй галузі. Публікація англійською мовою не тільки збільшує вірогідність того, що дослідження можуть побачити більшість науковців у світі, але й збільшує ймовірність того, що українських дослідників цитуватимуть інші вчені, тим самим сприяючи, наприклад, підвищенню індексу Хірша. Відомо, що наукова комунікація буде ефективнішою за умови зворотного зв'язку, проявами якого можуть бути «цитування, посилання, відгук, рецензія, написання огляду, реферату, статті» [1, с. 20], та ін.

Сучасні вимоги до англійської підготовки здобувачів третього рівня вищої освіти у немовних закладах вищої освіти визначають актуальність вирішення проблеми вдосконалення методичної системи створення такого контенту, який сприятиме формуванню комунікативної компетентності здобувачів. Для українських науковців, особливо тих, хто здобуває ступінь доктора філософії в галузі сільського господарства, володіння англійською мовою стало не просто надбанням, а необхідністю. Зазначимо також, що згідно з Загальними положеннями Закону України № 9432 «Про застосування англійської мови в Україні», «1. Англійська мова належить до мов міжнародного спілкування. 2. Держава сприяє вивченню англійської мови громадянами України» [2: 1].

Реалії сьогодення підтверджують, що вільне володіння англійською мовою дозволяє українським науковцям не тільки співпрацювати з міжнародними дослідницькими спільнотами у міжнародних проєктах, а й представляти свої наукові досягнення на міжнародних конференціях та у наукових публікаціях. Перебуваючи в курсі світових досліджень, українські здобувачі третього рівня освіти можуть більш ефективно сприяти розвитку сільського господарства у нашій країні. Англійська є міжнародною мовою науки, яка сприяє співпраці, дозволяючи науковцям з різних країн працювати разом над науковими проблемами, обмінюватися даними, дискутувати та розробляти інноваційні рішення проблем. Крім того, українські дослідники завдяки володінню англійською мовою можуть зробити суттєвий внесок у міжнародні дискусії про сільське господарство, гарантуючи, що голос України буде почутий у глобальних дебатах щодо таких питань, як продовольча безпека, зміна клімату та торгівля сільськогосподарською продукцією. Це не тільки приносить користь Україні, але й позиціонує країну як лідера світових сільськогосподарських наукових інновацій. Українські науковці, які можуть ефективно викладати свої дослідження англійською, мають більше шансів співпрацювати з закордонними університетами. Під час воєнного стану підтримка науковців України науковими спільнотами різних регіонів світу може бути неоціненною.

Керівництво університетів також може сприяти створенню таких умов, завдяки яким здобувачі можуть комунікувати, наприклад, надаючи онлайн-платформи, де науковці з різних країн світу можуть підключатися та співпрацювати з українськими молодими вченими. Так, в Одеському державному аграрному університеті крім платформи Zoom, застосована освітня платформа Moodle, однією з опцій якої є можливість використання ресурсу BigBlueButton для проведення наукових конференцій online, наукових мовних клубів, тощо. Слід відзначити, що саме завдяки використанню різних цифрових платформ дослідники також можуть отримати можливість працювати незалежно від зовнішніх обставин.

В Одеському державному аграрному університеті вже стало традицією заохочувати здобувачів різних рівнів освіти приймати участь у конференціях, майстер-класах та семінарах для наукової та професійної комунікації як українською, так і англійською мовами. Зазначимо також, що при розробці робочих програм для здобувачів третього рівня освіти варто було б запровадити факультативні міждисциплінарні курси з наукової комунікації з метою покращити комунікаційні навички здобувачів. Крім того, впровадження таких курсів як *Українська та англійська культура наукової комунікації*, *Спільне та відмінне в історії наукової комунікації України та США*, тощо для здобувачів третього рівня освіти відкриє більше можливостей не тільки у мовному аспекті, а також допоможе дізнатись про культуру наукової комунікації у англомовних країнах, історію та традиції комунікації у наукових спільнотах англомовних країн, а також допоможе порівняти з культурними, історичними рисами наукової комунікації в Україні.

Як зазначає Б. Ажнюк, «війна як особливий соціальний контекст позначається на когнітивній діяльності людей і справляє потужний вплив на ресурс номінативних засобів української мови, зокрема метафоризацію та ре метафоризацію когнітивних архетипів» [3, с. 5], саме тому дуже важливо приділяти значну увагу проблемі наукової комунікації молодих дослідників, тому що ізоляція молодих вчених під час воєнного стану може призвести до того, що наукова спільнота не зможе прогресувати у своїй роботі. Відзначимо також, що тісний зв'язок і взаємозалежність викладання української мови та англійської мови є безперечним.

Отже, підготовка дисертації складна за найкращих обставин, але воєнний стан створює масу додаткових труднощів. Усвідомлюючи ці виклики та впроваджуючи цільові рішення, навчальні заклади та самі здобувачі третього рівня освіти можуть працювати разом. Оскільки Україна продовжує рухатися шляхом реформ у бік Європейського

союзу, важливість удосконалення наукової комунікації для її академічної та професійної спільноти неможливо переоцінити. Саме завдяки високому рівню наукової комунікації, беручи участь у міжнародних проєктах, наукових заходах українські вчені можуть підняти авторитет українського сільського господарства та української науки на світовій арені, демонструючи унікальний внесок України в сучасне сільське господарство.

Література

1. Шейко В. М., Кушнарєнко Н.М. *Організація та методика науково-дослідницької діяльності*. К.: Знання, 2004. 307 с.

2. Про застосування англійської мови в Україні: Проєкт Закону України від 13.07.2023 р. № 9432-1, URL: <http://https://ips.ligazakon.net/document/view/ji09534b?an=2> (дата звернення: 24.06.2024).

3. Б. Ажнюк. Мовне життя в координатах воєнних наративів. *Мова і війна: динаміка мовної системи і мовна політика*. Монографія. К. : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2024. С. 4-11.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-411-8-30>

АКТУАЛЬНІ ТЕМИ ДИСЕРТАЦІЙНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ У ТРУДОВОМУ ПРАВІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ (ВІДШКОДУВАННЯ МОРАЛЬНОЇ ШКОДИ ПРАЦІВНИКУ)

Панченко Ольга Іванівна

*кандидат юридичних наук, старший дослідник,
старший науковий співробітник відділу
науково-правових експертиз та законопроектних робіт,
Науково-дослідний інститут публічного права
м. Київ, Україна*

Компенсація моральної шкоди є одним зі способів захисту трудових прав, оскільки у законодавстві передбачено, що відшкодування роботодавцем моральної шкоди працівнику провадиться у разі, якщо порушення його законних прав, у тому числі внаслідок дискримінації, мобінгу (цькування), факт якого підтверджено судовим рішенням, що набрало законної сили, призвели до моральних страждань, втрати нормальних життєвих зв'язків і вимагають від нього додаткових зусиль для організації свого життя (ст. 237-1 КЗпП України) [1].